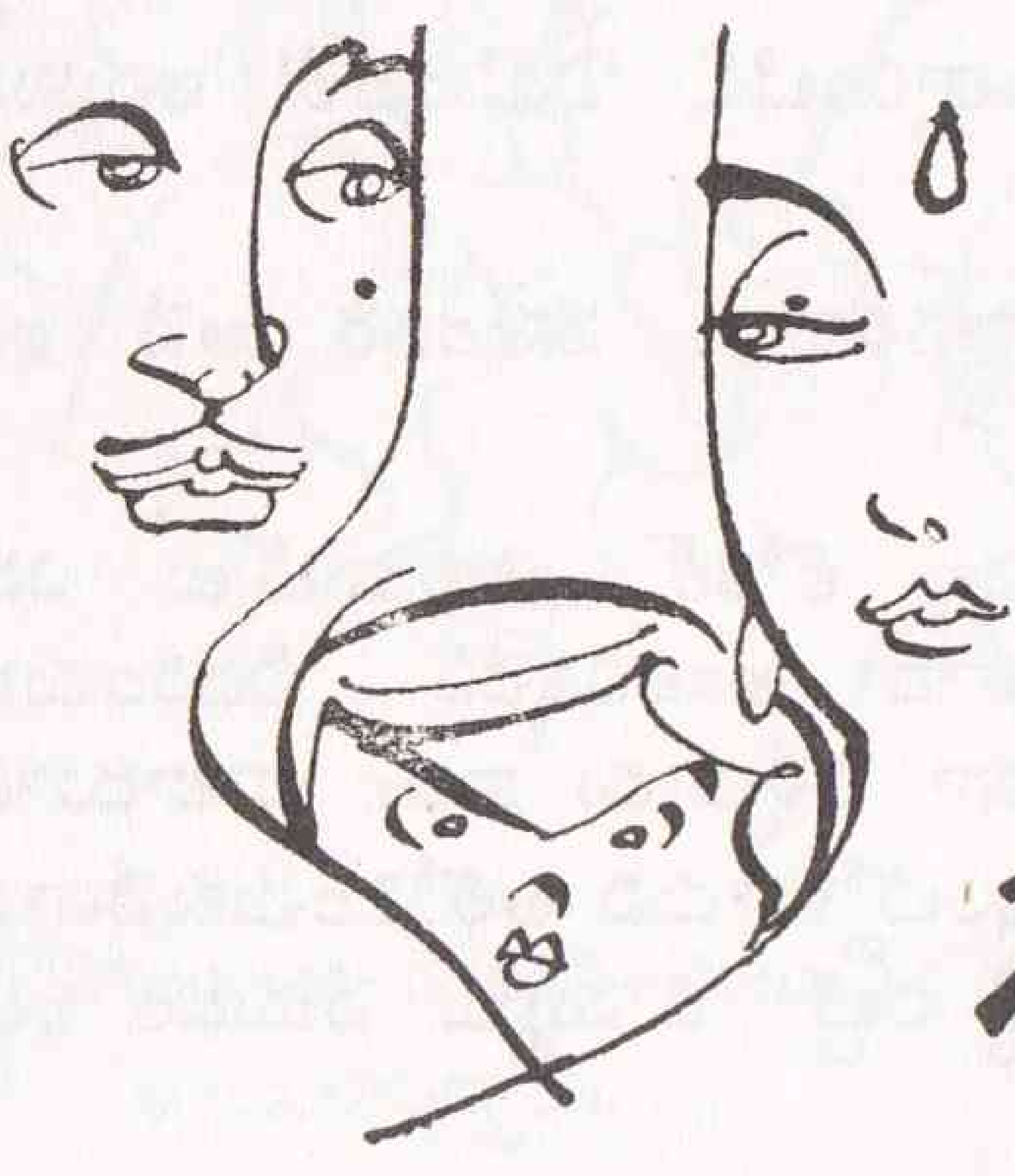

కుమార సంభవమ్

అనగనగా ఒక రాధమ్మ. అంతకుముందో గోపాలం.

☆ ☆ ☆

గోపాలరావు పుట్టిన తరువాత వచ్చిన పద్దెనిమిదవ దీపావళినాడు – అతగాడు వీధివెంట పోతూవుండగా సరోజని అనే ఓ పిల్ల అతని హృదయంలో ఒక చిన్నదీపం వెలిగించింది.

“భలే ఉందీ పిల్ల” అనుకున్నాడు. దరిమిలాను ఆ సంగతి మెల్లిగా వాళ్ళమ్మకి చెప్పాడు. అమ్మ ఆ మర్నాడు నాన్నతో నవ్వుతూ చెప్పింది– కొడుకు ప్రయోజకుడు అవుతున్నాడని.

ఏడిశాడు. వెధవ్వేషాలు వెయ్యొద్దని చెప్పు డొక్క చీరేస్తా అన్నాడు ఆయన.

ఈ ముక్క గదిలోంచి విన్న గోపాలరావు తలుపుచాటుకి వెళ్ళి వాళ్ళ నాన్నమీద బోలెడు కోప్పడిపోయాడు.

ఇది ఇలాఉండగా గోపాలం బామ్మకీ పొరుగింటి సుబ్బలక్ష్మి అనేపిల్ల బామ్మకీ ఓరోజు మాటా మాటా వచ్చింది. వారిలో మునిమనవడిని ముందు ఎవరెత్తుకుంటారనే మాటమీద పోటీపడ్డారు. పోటీ, పందెం వరకూ వెళ్ళింది. ఓడినవాళ్ళు రెండోవాళ్ళకి ఓ లక్షవత్తుల నోముఫలం ధారపోసి, పైగా కాశీయాత్రకి తీసుకెళ్ళి మళ్ళీ తీసుకురావాలి. గోపాలం బామ్మ మర్నాటినుండి గోపాలం పెళ్ళికోసం ఇంట్లో పోరు మొదలెట్టింది. ఈ పోరుపడలేక 'అలాగే, సంబంధాలు చూస్తాలే' అన్నాడు గోపాలం తండ్రి భీమశంకరంగారు.

ఈ ముక్క అనోటా అనోటా ఊరంతా పాకింది. గోపాలం బామ్మకి ఆస్తి బొత్తిగా ఎక్కువైనందువల్ల, ఊళ్ళోని ఉపధనికులు గోపాలం హృదయంలో హరికెన్ దీపాలూ, పెట్రొమాక్సులైట్లూ వెలిగించెయ్యబోయారు. వాళ్ళ వాళ్ల కూతుళ్ళు ఎంతబావున్నా గోపాలం చలించలేదు. తన తాలూకు హృదయ కవాటానికి గడియపెట్టి

బిడాయించుకుని, ససేమిరా ఇంకో కన్య ఇందులో దీపం వెలిగించ వల్ల కాదన్నాడు.

పందొమ్మిదవ దీపావళి నాటికి గోపాలరావు హృదయం 'టులెట్'– ఆ సరోజిని అనే పిల్ల ఎవడో దొరటోపీ మనిషిని పెళ్ళాడేసి గోపాలం హృదయంలో దీపం కాస్తా తీసుక చక్కాపోయింది అత్తారింటికి. 'ఏడిసిందిలే' అనుకున్నాడు, గోపాలం కొద్దిగా ఏడుస్తూ.

అంచేత పందొమ్మిదవ దీపావళినాడు వసుంధర అనే ఇంకో పిల్ల దీపం వెలిగించవలసి వచ్చింది.

గోపాలం నల్లగా ఉన్నందువల్ల లోకల్ జూలియట్‌లు ఎవరూ అతనివంక చూసేవారు కారు. వసుంధర కూడా అంతపనిచేసి చీదరించుకుంటుందేమోనని గోపాలం ఎన్నడూ ఆ పిల్లకి దగ్గరగా వెళ్ళేవాడు కాడు. చాలాదూరం నుండి చూసి తృప్తిపడి ఆ తాయిలం గురించి ఇంట్లోకూచుని ఆలోచించుకునేవాడు. అప్పుడప్పుడు చిన్నచిన్న పాటలు రాయడం చిట్టి చిట్టి బొమ్మలు వేయడం ఇత్యాది ప్రేమకాండ సాగించేవాడు.

☆ ☆ ☆

ఇరవై ఒకటవ దీపావళి నాటికి గోపాలరావు చెన్నాపట్టంలో ఒక వీధమ్మట నడుస్తూన్నాడు. అతని ప్రక్కన ఇంకో మీసాలరావు నడుస్తున్నాడు. పండుగనాటికి ఇంటినుంచి డబ్బు రానందువల్ల గోపాలరావూ మీసాలరావూ వేటకి బయలుదేరారు.

మీసాలరావు ఘాటుగా ఆలోచిస్తున్నాడు. మీసాలు దువ్వుకుంటూ, వాటిని ఓదార్చుతున్నాడు – మీ కోసమేగా ఇప్పుడు తిరుగుతున్నది సాయంకాలానికి ఎలాగేనా సంపెంగ నూనె రాస్తాను అంటూ.

ఎందుకంటే– మీసాలరావుకి ఉద్యోగంలేదు. సద్యోగం ఎక్కడా చూపుమేరలో కంటికి ఆనటంలేదు. ఐనా అతనికి ఈ ఐహిక విషయాల గురించి అట్టే ఆలోచించగల స్తోమత లేదు. సినిమా ఎలా చూడడం, సిగరెట్టెలా తేవడం అనేవి మినహా మిగతావి అతను ఆలోచించడు. మిగతావి లేకపోయినా అట్టే ఏడవడు కాబట్టే అతనికి తరచు ఏడవవలసిన అగత్యం లేకుండానే రోజులు వెళ్ళిపోతున్నాయి.

మీసాలరావు ఆలోచిస్తున్నది సాయంత్రం సినిమాకి అప్పు సంపాయించడం ఎలాగని. 'మా వాడి మనియార్డరు రేపు రాగానే మీకిస్తాం. అయిదు రూ.లు ఇవ్వండి' అనాలా, లేక 'మనియార్డరు రేపు రాగానే మీకిస్తా, అనాలా' అనే వాక్యస్వరూపం గురించి ఆలోచిస్తున్నాడు. గోపాలరావు ఎవరినీ అప్పు అడగడు. మీసాలరావే అడిగి తెస్తే గోపాలరావు తీర్చేస్తాడు. మీసాలరావుకి సినిమా అప్పటి సమస్య. దానికోసం అప్పుకీ గోపాలం తాకట్టు.

హఠాత్తుగా గోపాలం మీసాలం తాలూకు భుజం తట్టాడు. ఒరేయ్ పంతులూ! ఆ అమ్మాయి ఛాలా బావుందిరా అని.

మీసాలరావు పరాకుగా, యధాలాపంగా, దానికేం అప్లికేషన్ పడెయ్ అన్నాడు. ఆ దీపావళినాడు ఆ "ఛాలాబావున్న అమ్మాయి" గోపాలం హృదయంలో దీపం వెలిగించింది.

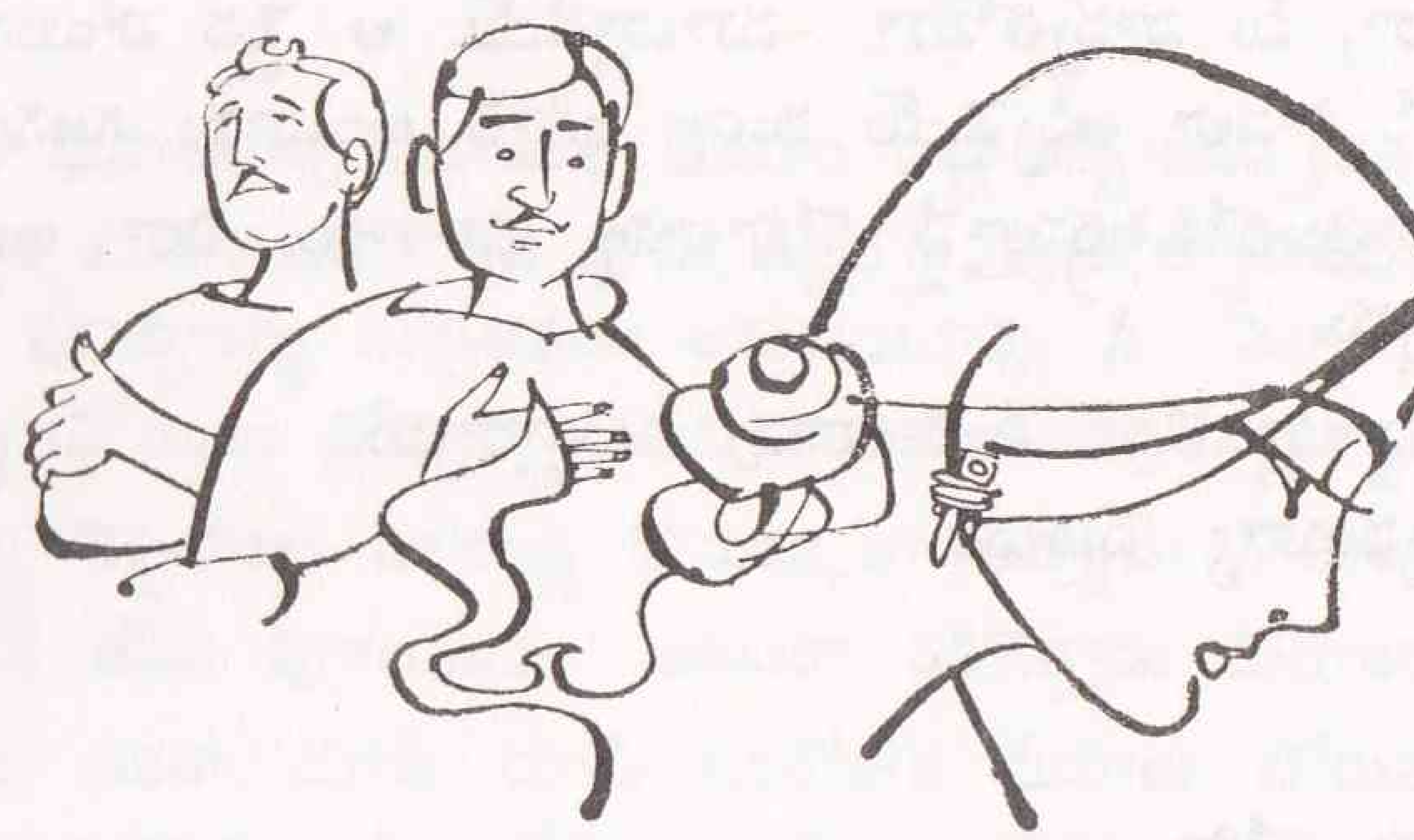

దరిమిలాను గోపాలం ఆ రోడ్డుని మెయిన్‌రోడ్డుగా చేసుకున్నాడు. పది రోజుల తరువాత ప్రేమతో ఖాయిలాపడ్డాడు.

ఇంటినుండి డబ్బు వచ్చినా గోపాలం కోలుకోలేదు. ఆ 'ఛాలా బావున్న' అమ్మాయికోసం తపస్సు మొదలెట్టి కాలేజీ ఎగేశాడు.... తను చాలా బావుండడు. ఆ అమ్మాయి ఛాలా బావుంటుంది.....ఎలాగ? గోపాలం గడ్డం పెంచాడు. మంచం పట్టాడు అంటే లేవలేడని కాదు, లేవదలచలేదని. ఆ పిల్ల తనవంక కన్నెత్తి చూడదు. చిరునవ్వు విసరదు. వ్యవహారం స్తంభించిపోయింది ఇంకెలా? "ఇంకెలా.... బ్రతుకిలా....." అని విరహాగీతి మొదలుపెట్టాడు గోపాలం. ఒకరోజు ఊరుకుని మీసాలరావు నిష్కర్షగా చెప్పాడు– వెధవ సినిమా వేషాలేస్తే తంతా జాగర్త అని. అతనికి గోపాలం బాధ చూసి బాధ పుట్టింది. ఆ బెంగతోనే గోపాలం సిగరెట్లు అదేపనిగా కాల్చేస్తున్నాడు.

హఠాత్తుగా ఒకరోజున గోపాలం రూముకి తుకారాం అనేవాడు వచ్చాడు ఐదు రూపాయలు అప్పుకోసం. అతను హఠాత్తుగా వచ్చేస్తాడు. అప్పిచ్చెయ్యి అంటాడు.'ఆ తరవాత ఇస్తాలే' అని కూడా అంటాడు. రెండో మూడో సలహాలు పారేసి, బోలెడు నవ్వేసి పిచికలా పారిపోతాడు. ఈ తుకారాం కేవలం కార్యవాది. లవ్వూ గివ్వూ హృదయం గిదయం తెలియవు. దృక్పథం బోలెడు విశాలం చెన్నపట్నం బీచి రోడ్డులా!

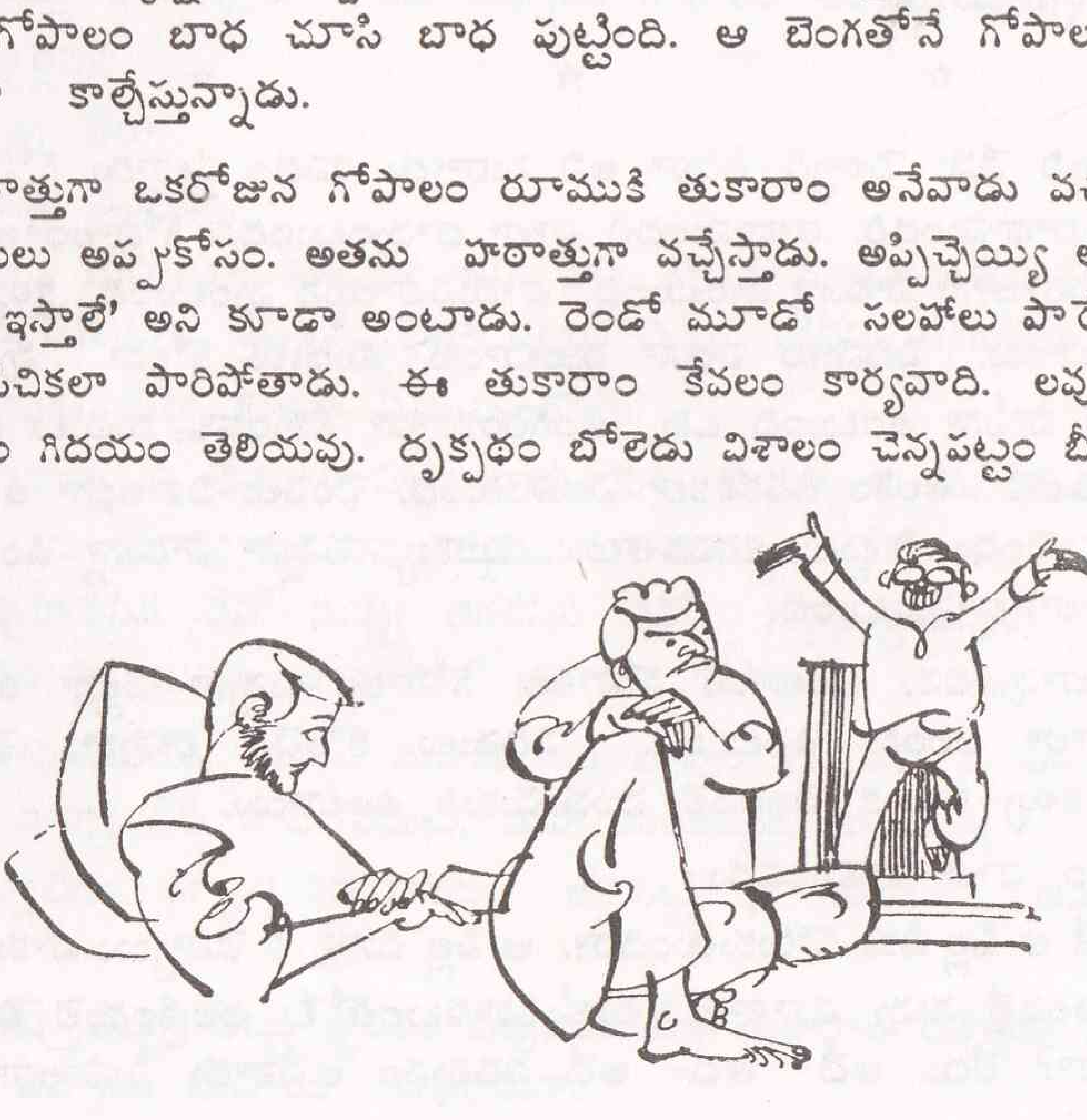

ఆ అమ్మాయి బావుందోయ్! అప్లికేషన్ పడెయ్యి. హార్ హార్ అంటే వాళ్ళ నాన్నతోనూ, మీ నాన్నతోనూ మాట్లాడేయ్. ఆ పైన హాయిగా ఉండెయి; అవునుగాని నాకో పావలా అప్పిచ్చెయ్ మళ్ళా ఇస్తాలే అంటాడు గబగబా.

ఈసారి రూములోకి వస్తూనే గోపాలాన్ని చూశాడు. ఏరా అలా వున్నావ్ లవ్వా?...... అన్నాడు.

గోపాలం మాట్లాడలేదు. మీసాలరావు నిట్టూర్చాడు.

నువ్వు చెప్పవయ్యా సెక్రటరీ.

ఔను.

ఎవర్తి?

ఛఫ్ అన్నాడు గోపాలం.

ఓహో....ఎవరా పిల్ల? ఎప్పుడూ ఎలా వచ్చిందీ ఉపద్రవం?

ఓ అమ్మాయి, మొన్న దీపావళినాడు, ఏముంది.... ఈ ఫేసాఫేసున్నూసింది. మనవాడు మంచం పట్టాడు అన్నాడు మీసాలరావు.

చెవలాయా లే వాడెవరో బ్రూసుకామోసు యేడుసార్లు సాలెగూడు కట్టాడు. వాడి ఓపిక చూసి బుద్ధి తెచ్చుకో. నీటుగా తయారయి రోజూ కనబడు. చూడు, నా సలహా అడిగితే, ఝూంమని మీ వూరెళ్ళి మీనాన్నని పిల్చుకొచ్చి మాట్లాడించు. పెళ్ళాడు. ఎందుకీ వెధవ గోల. నన్నడిగితే నా సలహా పాటించడం మంచిదంటాను. అవునుగాని ఓ నాలుగో ఐదో ఉంటే ఇవ్వరా. నెలాఖరున ఇస్తా.

గోపాలానికి ఈ సలహా నచ్చింది. ఐదు రూపాయలు యిస్తూ మెచ్చుకోబోయేలోగానే తుకారం వెళ్ళిపోయాడు.

☆ ☆ ☆

ఈ పిల్లని నేను పెళ్ళాడి తీరతా అని మర్నాడు శపథం పట్టాడు గోపాలరావు. ఆ పిల్లపేరు రాధాసుందరి. రాధాసుందరి చాలా బావుంటుందని గోపాలం అంటాడు. అంటే రాధ నాజూగ్గా పొడుగ్గా వుంటుంది. చామనచాయన వుంటుంది. కళ్ళు సన్నగా నల్లగా వుంటాయి. పెదిమలు పల్చగా వుంటాయి. నుదురు కోలగా వుంటుంది. జుట్టు నల్లగా సాఫీగా ఉంటుంది ఒక్క ఉంగరంకూడా లేకుండా. నుదుట దోసగింజ ఆకారంలో ఉండే తిలకం దీపకళికలా వెలుగుతుంది. చెంపలు విశాలంగా ఉంటాయి. నవ్వినప్పుడు రెండు సొట్టలు కనపడతాయి. ముక్కు సన్నగా పొడుగ్గా ఉండి చివర కొనదేరి...చాలా బావుంటుంది.

నేను బావుండను అంటాడు గోపాలం. గోపాలం సన్నగా నల్లగా ఉంటాడు. ముక్కు చాలా బలంగా ఉంటుంది. పెదిమలు కొంచెం లావుగా, చెక్కినట్లు ఉంటాయి. కళ్ళు-కాటుక రేఖలవలె ముడుచుకుని ఉంటాయి.

గోపాలం చాలా బావుండడు.

అందుకే ఆ పిల్ల నీకు దొరుకుతుందిరా. ఆ పిల్ల చూపులే చెప్పాయి నాకు. పూర్వ జన్మ సుకృతంవల్లే నువు చూశావు. చూసీచూడటంతోటే తలక్రిందులై పోయావు. నే నయ్యానా? లేదు. అదే- అదే- అదే నిదర్శనం అనేవాడు మీసాలరావు.

ఏడిశావులే మరి వాగుడు మానేయి. పూర్వజన్మం కాదు ఏంకాదు అనేవాడు గోపాలం.

ఒకరోజు మీసాలరావు వేదాంతిలా మొహం పెట్టి అబ్బీ యిప్పుడప్పుడే ఎక్కువులేరా నీకు. రేపొద్దున ఓ కొడుకుని కని వాడు ఉద్ధరిస్తే 'పుత్రోత్సాహము తండ్రికి సుమతీ' అని చదివేసి పూర్వజన్మ సుకృతఫలం అనుకుంటావు. నీ పెళ్లాం సుఖపెట్టినప్పుడు ఓహో 'ఎన్నో నోములు నోచినగాని' అని పాడుకుంటావులే అన్నాడు.

పరిగెట్టు కెళ్ళిపోయి సిగరెట్లు కొనుక్కురా అన్నాడు గోపాలం.

'తాళి నే జేసిన పూజఫలము' అంటూ పరిగెత్తాడు మీసాలరావు.

గోపాలం తరహా చూసి చూసి ఒకరోజున మీసాలు భోరుమని యేడిచాడు. కళ్ళు తుడుచుకున్నాక అబ్బీ ప్రేమ అంటే యేమిటనుకున్నావు. చూట్టానికి బాగానేవుంటుంది గాని అదంతా లిటిగేషన్. ఆనక పెళ్ళిచేసుకోవలసొస్తుంది. తెలుసా? తరవాత కొన్నాళ్ళకి కుటుంబరావువైపోతావు. అవాలూ జీలకర్రా, వుడ్‌వర్డ్స్ గ్రైపువాటరూ, జండూవారి బాలామృతమూ అవీ కొనాలి. నన్ను సిగరెట్లకి తోలినట్టు కాదు. అసలు నన్నడిగితే ఈ పెళ్ళిమీద ఓ లావుపాటి ఫిలాసఫీ రాసి బియ్యేకి డిటేలు పెట్టించవచ్చు అన్నాడు.

ఏడిశావులే రేపు మావూరు వెళ్తున్నాం మనిద్దరం. నీకూ పెళ్ళి సంబంధం చూశాను అన్నాడు గోపాలం.

మీసాలరావు తుళ్ళిపడ్డాడు. నాకు పెళ్ళేమిట్రా నీ బొంద. మూడెకరాల మాగాణి మినహా చుట్టపక్కా లెవ్వరూ లేరు. ఉద్యోగం లేదు– సద్యోగం లేదు.

సిగరెట్లు కొనుక్కురా పోయి అన్నాడు గోపాలం చిరాగ్గా.

డబ్బుల్లేవు!

అరువు తేరా

వాడివ్వ నన్నాడు.

ఒరేయ్ మీసాలూ! శుభవాం అని పెళ్ళి గొడవ మాట్లాడుతున్నపుడు కూడా యీ ఏడుపేమిట్రా. పేపర్లమ్మేసేనా పట్టుకొచ్చెయి. మనసు బాగులేదు.

మనసుకు మళ్లా కొత్తగా ఏమొచ్చిందోయ్!

"మానాన్న ఓ దేశవాళి పిల్లని నాకు పెళ్ళి చెయ్యాలని మోజుపడుతున్నాడు. అందుకని నన్ను మావూరు రమ్మన్నాడు. ఘూ బొమ్మ....ఒరేయ్ ఈ సిగరెట్టు పీకల్లో నేను కాల్చిపారేసిన వేవో నువ్వు తగలేసిన వేవో గుర్తుపట్టగలవురా. టెంపరరీగా అదైనా ఏడుస్తా. మనసు బావులేదు" అన్నాడు గోపాలం.

ఏడిశావులేవోయ్, మనసు మనకెప్పుడు బావుందిలే. ఏదో ఓ పీక అంటించు, ఇందులో మళ్ళా నీదీ నాదీ ఏమిటి, మహా మడికట్టుకు కాల్చినట్లు.

నట్లూలేదు స్క్రూడ్రైవరూలేదు. అగ్గిపెట్టె ఇలా పారెయ్......అసలు సంగతి చెప్తా.

ఒరేయ్. విట్టు! విట్టు జ్ఞాపకం వచ్చిందిరోయ్. తుకారాం చెప్పాడు మధ్యాహ్నం. తెలుసా? అన్నాడు మీసాలం హుషారుగా.

తెలీదు; నువ్వు చెప్పొద్దు. తుకారాంగాడి విట్టు అయితే అంతకన్నా ఒద్దు. అయినా వాడెక్కడ దొరికాడురా నీకు?

వాడు నాకు దొరకలేదు, మనం వాడికి దొరికాం..... అదిసరే. విట్టు యేమిటంటే ఓ నరుడు తన తాలూకు కారు డ్రైవర్ని పిలిచి స్క్రూడ్రైవరు తేవోయ్ అన్నాట్ట. ఆ డ్రైవరు కంగారుపడి....ఏవిట్రా గోపాలం పెద్దపోజా నువ్వూను అష్టకష్టాలు పడిపోతున్న వాడిలా నెత్తిన చేతులేమిట్రా! తీసెయ్- ఏం. అ డ్రైవ రేమన్నాడంటే.....

ఒరేయ్ మీసాలం. నీకు దండం పెడతా. హాస్యాలకేం- రేపు రైల్లో చెప్పుకుందాం కాని. అగ్గిపెట్టి యిచ్చి చెప్పేదివిను. నిజంగా పెద్ద చిక్కు వచ్చిపడిందిరా.....

అలాగట్రా? అంటూ మీసాలరావు లేచి, అగ్గిపెట్టీ, కొత్త సిగరెట్టూ ఇచ్చాడు. గోపాలం విస్తుపోయాడు.

ఎక్కడిదిరా ఇది!

ఎమర్జన్సీ స్టాకులే.

ఒరేయ్ నీది సిసలైన మంచి హృదయంరా.

బ్రదర్ నీ వెధవతైరు నాకు తెలిసుండి కూడా తలకిందులై పోతున్నానురా. చేతిలో డబ్బుంటే భోజరాజులా గౌరవిద్దును సుమీ!

"సరేలేకాని... పంతులూ... మీసాలం... ఇవాళ బలే ప్లాను వేశాను విను. మా నాన్న మోజుపడే సంబంధాన్ని నీకు అంటకట్టి, నేను తప్పించుకుని రాధని పెళ్ళాడాలని....ఏది .....చూశావూ?"

ఇంత వెధవప్లాను యెపుడు వేశావురా నా కళ్ళెదరే తిరుగుతూ.

గోపాలం గట్టిగా నాలుగు దమ్ములు లాగి, సిగరెట్టు వంక చూసి ఐదారు గజాల పొడుగు నిట్టూర్పు విడిచాడు. అబ్బాయ్ మీసాలం బుద్ధిగా కూర్చుని వినెయ్. అంతా చెప్తా... ఇవాళ మా నాన్న ఉత్తరం రాశాడు. ఘాటైన ఉత్తరువులు వేస్తూ.... ఉహూ.... అలా కాదు.... మొదట్నించీ చెప్తా- అనగనగా మా యింట్లో మా బామ్మ... చాలా మంచిదిలే. అయితేనేం, కోపిష్టి. పైగా తిక్క, మా నాన్న కూడా ఆవిడ గీసిన గీటు దాటడు, యేం వినగా వినగా మా పక్కింటి సుబ్బలక్ష్మికి యింకో బామ్మ, మా బామ్మపేరు సూరమ్మ. సుబ్బలక్ష్మి బామ్మపేరు సుబ్బమ్మ. సుబ్బలక్ష్మి బావుంటుంది. కాని నాకు నచ్చదు. పోట్లాట వచ్చిందిలే నాకూ దానికీని. అదలా ఉంచు. తరవాత చెప్తా. సరే రెండు బామ్మలకీ మాంచి నేస్తం. ఇద్దరూ రోజూ మధ్యాహ్నంపూట వత్తులు చేసుకుంటూ, కృష్ణా రామా అనుకుంటూ, కోడళ్ళని ఆడిపోసుకుంటూ సుఖంగా ఉండేవారు. నా కర్మంకాలి వాళ్ళకి యేదో పోట్లాట వచ్చిందట. అదటా మునిమనవణ్ణి ఎవరు ముందు ఎత్తుతారూ అని పోటీ పడ్డారట. మా బామ్మకి చెట్టంత మనవణ్ణి నేను, ఆ బామ్మకి గుట్టమంత మనవరాలు సుబ్బలక్ష్మి ఇద్దరికీ పెళ్ళికాలేదు. పెళ్ళిళ్ళయాక, ఎవరు ముందు పిల్లాణ్ణికంటే వాడి బామ్మ గెల్చినట్టుట. గెల్చిన బామ్మ ఓడిన బామ్మకి ఒక లక్షవత్తుల నోముఫలం ధారపోయడం కాకుండా, గెల్చిన బామ్మ కాశీయాత్ర చేయించాలని పందెంట. ఇదంతా నిక్షేపంలా ఉంది. వచ్చిన చిక్కు యెక్కడంటే మా నాన్నకి బ్రహ్మాండమైన ఐడియా వచ్చెయ్యటందగ్గిర. బామ్మలతగవు యేమంత అమోఘంగా లేదని ఆయనకి

అనిపించిందట. ఇపుడు ఆ సుబ్బలక్ష్మిని నాకు కట్టపెట్టేస్తే బామ్మల పోటీ యెలా జరగగలదు? ఇదీ మా నాన్న ఆలోచన. సుబ్బలక్ష్మికి తండ్రి లేడులే, మా అమ్మ వాళ్ళమ్మతో మాట్లాడి ఒప్పించిందట. ఇక నేనే తరువాయి. రేపు నేను వెళ్ళగానే యీ అరణ్యామెంటు యావత్తూ బామ్మలకి బోధపరచి వాళ్ళను ఒప్పిస్తారట ఏం, ఇప్పుడూ.....

మీసాలరావు గట్టిగా నిట్టూర్చాడు. పంతులూ ఆపరా ఆపు నాకు మతిపోయింది. సిగరెట్లూ, టీ తెస్తా ఉండు అన్నాడు.

బాబ్బాబు. నీమీద చాలా ఆశలు పెట్టుకున్నా. నీ యిష్టం. యేదైనా చెయ్యి కాని మతి మాత్రం పోగొట్టుకోకు. ఉంటే గింటే యెందుకేనా పనికొస్తుంది అన్నాడు గోపాలం.

పాత పేపర్లకట్ట చంక నెట్టుకు యెగిరిపోయాడు మీసాలరావు. ఏడు నిమిషాలలో సిగరెట్లు పట్టుకునీ, టీ పట్టించుకునీ వచ్చేశాడు. ఇద్దరూ టీ తాగి సిగరెట్లు ముట్టించారు.

హటాత్తుగా తుకారాం దుమారంలా వచ్చిపడ్డాడు.

ఏరా గోపాలం! కులాసా ఆఁ? లవ్వెంత దూరం వచ్చింది?

ఎంత కావాలి? అన్నాడు హుషారుగా గోపాలం.

మూడు.

లేదు.

అర్జెంటురా.

రేపు రా.

సరే సిగరెట్టేనా పారెయ్ అంటూనే తుకారాం ముందుకు వాలి, ఓ సిగరెట్టు అంటించి, ఇంకోటి జేబులో వేసుకుని లేచి చక్కాపోయాడు.

హరినీ! అన్నాడు కొయ్యబారిన మీసాలం తేరుకుని, ఎంతలో యెంతపని జరిగిపోయిందిరా. క్షణం క్రితం ఐదు సిగరెట్లు తెచ్చాం. 'ఇది మనవేనే మనసా' అనుకున్నాం. సంతోషించాం. ఇంతలో ఈ సన్యాసి తుకారాంగాడు ఇలా డేగలా వాలి రెండు పట్టుకుపోతాడూ!....కప్పకీ లిప్పకీ దూరం అన్నారు దొరలు.... గోపాలం! ఒకటే సిగరెట్టు మిగిలింది. మనకీ మళ్ళీ చెరిసగం ఏడుపు తప్పలేదు.

గోపాలం విసుక్కున్నాడు- హుందాగా-యేడుపు ఆపరా. ఎంతకని యీ వెధవ గొడవ. చెరిసగం యెందులకు? అది నాకిచ్చెయ్. లేకపోతే నువ్వు మానెయ్. జీవితాలకు సంబంధించిన సమస్యలు చర్చిస్తున్నప్పుడు యీ పిడకలవేటేమిట్రా అన్నాడు.

సరే అయితే నేనే తీసుకుంటాలే కథ చెప్పు. కాని పత్రికల అడుగున రాసుకునే కొటేషన్లలా జీవితం గట్రా అనకు. నాకు చిరాకు. చెప్పేస్తా విను. ఏంలేదు. నువ్వూ నేనూ రేపు మా వూరు వెళదాం. నేను మా నాన్న కాళ్ళావేళ్ళా పడి, ఆ సుబ్బలక్ష్మి సంబంధం నాకు బదులు నీకు కుదిర్చేలా చేస్తా. కట్నాలూ కానుకలూ యిస్తారు. నోరు మూసుకు అవి తీసుకు, దాన్ని చేసుకు బాగుపడు. మెల్లిగా యిక్కడ ఉద్యోగమో వ్యాపారమో ఏదో ఒకటి చూసుకోవచ్చు. ఈ వంకన రాధ సంగతి చెప్తా మా బామ్మకీ అమ్మకీ. హాయిగా మా వూళ్ళోనే మనిద్దరం పెళ్ళాడేద్దాం.

మరి రాధో?

రాధని నేచేసుకుంటున్నాగా.

మనిద్దరం అన్నావు-?

ఒరేయి చవటజోక్సు పూర్తిగా మానెయ్. చిరాకేస్తుంది....ఏం సరేనా? సుబ్బలక్ష్మిని పెళ్లాడతావా?

చూడకుండా ఎలాగరా అంటూ నసిగాడు మీసాలరావు.

నేను చూశానురా నాకు నచ్చిందిగా.

ఔనుగాని గోపాలం! చెట్టంత మొగాడివి నువ్వు పట్టిగ్గా నచ్చిందని ఒప్పేసుకుంటున్న పిల్లని నే నెలా చేసుకోనురా?

గోపాలం విసుక్కుంటూ ఐదో సిగరెట్టు తీశాడు.

అ! అ. అ! అది నాదిరోయి. వెధవ్వేషాలెయ్యకు.

రెండు దమ్ములు లాగిస్తాలేరా. గావుకేకలు పెట్టకు. చెప్పేది విను. సుబ్బలక్ష్మి నీకు కాబోయే పెళ్ళాంగా నాకు నచ్చింది. నాకంటే నాకు కాదు. చిన్నప్పటినుంచీ నాకూ దానికీ పచ్చగడ్డివేస్తే భగ్గుమనేది. మూడేళ్లక్రితం కాబోలు ఓసారి తెలీక 'నన్ను పెళ్ళాడుతావా?' అని మా అమ్మా నాన్నా అంతా వుండగా అడిగేశా. ఛూ అని చక్కాపోయింది. అప్పటినుంచీ ఊరందరకీ నేను రాడీ రాలుగాయి వెధవననీ, బీడీలు కాలుస్తాననీ, మా బామ్మ వత్తులపెట్టెలో డబ్బులు కాజేస్తాననీ చాటించింది. అంచేత ఆ రోజుల్లో లోకల్ జాలియట్లంతా, లోగడ వెలిగించినదీపాలు ఆరిపేశారు. ఇదంతా పూర్వకథలేగాని, ఇప్పుడు సుబ్బలక్ష్మి చక్కటిపిల్ల. పదహారణాల తెలుగుతనం వుంది. నీలాటి వెధవల్ని చక్కదిద్ది గొప్పవాళ్ళని చేస్తుంది. నే నెలాగా గొప్పవాణ్ణే కాబట్టి నాకు అనవసరం అనుకో. పైగా నాకు రాధ కావాలి. చూశావ్వా, రాధ కావాలి. రాధని తప్ప ఎవర్నీ పెళ్లాడను. రాధ లేకపోతే బ్రతుకంతా చీకటి. అంతా.......

హోల్డాన్ అన్నాడు మీసాలరావు.

☆ ☆ ☆

గోపాలరావు తండ్రి భీమశంకరంగారు కచ్చేరీకి బయలుదేరుతూ గోపాలం మీసాలం గుమ్మంలో బండిదిగడంచూసి ఆగారు. మాటా మంతీ అయ్యాక గోపాలం మీసాలాన్ని స్నానానికిపంపి, చావట్లోకి వచ్చేసరికి తండ్రి ధుమ ధుమలాడిపోతున్నాడు.

వా డెవడోయ్! ఆ మీసాలవాడు? కాపో యినా అంతలేసి మీసాలేమిటోయ్ ఢంకాఫలాసు ఆడేవాడిలాగ? మంచీ చెడ్డా లేదు.

గోపాలం సవినయంగా చెప్పాడు. అతని పేరు జి. వి. మీసాలరావు నాన్నా.

మీసాలరావేమిట్రా! మీసాలరావూ పీపాలరావూనూ. కులం గోత్రం ఊరూ పేరూ లేవా ఏమిటి?

ఉంటాయి నాన్నా. పేరూ అదీ గుర్తులేదు. సాయంత్రం చెబుతా.

భీమశంకరంగారు గయ్‌మన్నారు – అబ్బే ఎందుకూ ఆఫీసుకి సెలవుపెట్టి అరుగుమీద కూర్చుంటా. రాసియ్యి కంఠతా వేస్తా అంటూ.

అదికాదు నాన్నా, అతను చాలా మంచివాడు.

ఏడిశావ్. మధ్య నీ సర్టిఫికేటేమిటోయ్! వెధవ సర్టిఫికేటూ, బోడిసర్టిఫికేటూనూ. నేనేం లేచిపొమ్మనలేదుగా ఊఁ...... పరీక్షలు తగలేశావా లేదా?

లేదు అంటూ తన గదిలోకి పోయాడు గోపాలం.

భీమశంకరంగారు ఆఫీసుకి వెళ్ళిపోయారు నవ్వుకుంటూ.

తరువాత గోపాలం మీసాలరావును కేకేశాడు. ఏవిట్రా ఆ వెధవమీసాలూ నువ్వూను– అక్షరు పాదుషాలాగ! తీసిపారేయ్.... కాకపోయినా పెళ్లికాని వాడివి నీకు అంతలా బుగ్గమీసా లెందుకురా....అవును గానీ, నీ అసలు పేరేమిట్రా?

జీ. వి. మూర్తి అన్నాడు మీసాలరావు బిక్కచచ్చిపోయి.

భోజనాలయ్యాక మీసాలరావుని ఊరిమీదకి తోలేసి, బామ్మదగ్గరకు చేరాడు గోపాలం. వాళ్ళమ్మ సీతమ్మగారు ఎదురింట వైకుంఠపాళీ ఆడబోయింది.

బామ్మా అన్నాడు గోపాలం గారాబుగా.

రా నాన్నా– కూర్చో అంది బామ్మ లాలనగా.

చిక్కిపోయావు బామ్మా.

లేకపోతే బలుస్తానుట్రా పిచ్చి తండ్రీ, ఏమిటో పోయే రోజులే కాని, వచ్చేరోజులు కావుగదరా.

అవేం మాటలే బామ్మా. నువ్వు కాబట్టి ఇంతకాలం ఇంత ఇదిగా ఉన్నావు. ఇదే మేమయితేనా...

చాల్లే నా సంగతే చెప్పావు. మీ తాతగార్ని చూశావో లేదో– నువ్వు బాగా చిన్నవాడివిలే అప్పుడు.... ఆఁవటా... ఆయనేం ఒఖ్ఖ బిగిని–

గోపాలం కంగారుపడ్డాడు. తాతగారి పురాణం మొదలు పెట్టనిస్తే తెల్లారిందే. వెంటనే జాగ్రత్తపడ్డాడు. ఔను గాని బామ్మా లక్షవత్తుల నోముకి లక్షవత్తులూ నువ్వే చెయ్యాలటకదూ?.... ఎన్నయ్యాయి? అన్నాడు.

పది నిముషాలకీ, తాతగారి ప్రసక్తినుండి లక్షవత్తుల వ్రత ప్రసక్తికి వచ్చింది బామ్మ. అకాడనించి నోములూ, స్త్రీల వ్రతకథలూ, రాములవారి గొప్పతనం మొదలైన పురాణ గాథలన్నీ గోపాలం ఓపిగ్గా ఆలకించాడు. కుశలాయకం పాట విన్నాడు. రాములవారిని చూసి దశరథుడు ఉప్పొంగిపోవడం మళ్లా ఆ యొక్క రాములవారు తమ కొమాళ్ళయిన కుశలవులను చూసి సంబరపడిపోవడం చెప్పింది బామ్మ.... పుత్రుడు పున్నామ నరకంనుండి రక్షిస్తాడని చెప్పింది.

గోడ గడియారం రెండు వేసింది. రొండు అంది బామ్మ ఆవలిస్తూ.

మరే ఓ కునుకుతియ్యి బామ్మా అన్నాడు గోపాలం.

ఏం కునుకు నాయనా, ఒకటే పెద్దనిద్రలే... నీ కడుపున ఒఖ కాయి కాస్తే అది కాస్తాచూసి, నిశ్చింతగా మీ తాతగారి దగ్గిరకు పోతాను- ఏ లోకానున్నాడో మారాజు. అంది బామ్మ.

తెలీదు బామ్మా తప్పకుండా కనుక్కుంటా.

ఏవిటే?

అటు ఇటుచూసి ఎవరు లేరు గదా అని సిగ్గు అభినయం చేశాడు గోపాలం. ఏమిటో బామ్మా నువ్వు మరీని అంటూ.

అవునురా వచ్చే దీపావళి పండక్కి నువ్వు పండంటి పాపాయిని కనాలి.

నేనా?

సుబ్బమ్మ నాతో పోటీ వేసిందిలే, తన మనవరాలే ముందర కంటుందని. చూద్దాంగా అన్నా అంది బామ్మ.

ఏడిసిందిలే అనేశాడు గోపాలం. బామ్మ ఊహూ ముచ్చట పడిపోయింది. నా తండ్రే అంటూ మెటికలు విరుచుకుంది. నా మాట నిలబెట్టు బాబూ చప్పున పెళ్లాడి అంది.

బామ్మా! అయితే విను. నాన్నేం.... నాన్నేం.... ఆ సుబ్బలక్ష్మిని నాకే అంటకట్టేద్దామని పన్నాగం వేస్తున్నాడు. బామ్మ కోప్పడుతుంది నాన్నా అని నేను అక్కడికీ చెప్పిచూశా. బామ్మ సుబ్బలక్ష్మి బామ్మతో పోటీవేసింది అనికూడా చెప్పాను. అఁ. నే చెప్తాలేవోయ్ వెధవాయీ అని నన్ను కోప్పడ్డాడు. బామ్మా బామ్మా! సుబ్బలక్ష్మిని నాకు చెయ్యొద్దని నువ్వు గట్టిగా చెప్పు బామ్మా. ముఖ్యంగా నీపోటీ ఏమవుతుందో చూసుకో. మధ్య నాకేం! ఆ సుబ్బమ్మ నిన్ను ఇంక రోజూ వెక్కిరిస్తుంది.

నిజమేస్మీ, అంది బామ్మ సాలోచనగా ముక్కుమీద వేలేసుకుని.

పావుగంటలో చకచకా మీసాలరావు గొప్పతనం, రాధమ్మ చక్కదనం, పెద్దలయెడల – బామ్మలయెడల తనలాగే రాధకి ఉండే భక్తి, తాతగారు తనకి కలలో దర్శనమిచ్చి సుబ్బలక్ష్మిని వద్దురా, రాధనే పెళ్ళాడు అని చెప్పడం, అన్నీ బామ్మకి నూరిపోశాడు గోపాలరావు.

బామ్మా ఇదంతా నీకు చెప్పినట్లు మూడోప్రాణి చెవిన పడరాదు. నామీద ఒట్టు అనేశాడు చివర.

బామ్మ ఒప్పుకుంది. మీ నాన్నకి నేను గట్టిగా చెప్తానులేరా... ఔను గాని ఆ రాధ మన శాఖ పిల్లేనా?

హయ్యో బామ్మా! నువ్వెంత అమాయకురాలివే! చూస్తూ చూస్తూ ఇంకో కులం వాళ్ళని నేను చేసుకుంటానా... వాళ్ళు మన కన్న నిష్ఠకలవాళ్ళు తెలుసా? – నీఅంత కాదనుకో – రాధ అమ్మమ్మకూడా లక్ష వత్తుల నోము నోచింది. నిన్నుగురించి నేను చెపితే, ఊహు ఇదైపోయి, ఎప్పుడూ అక్కగారు అవటాంటూ నీమాటే అంటూ వుండేదనుకో. దూరం ఆలోచించి ఇంకోసంగతి కూడా వెల్లడించాడు గోపాలం. అయితేనే, పాపం మొన్ననే పోయిందిలే.

అయ్యోపాపం! మంచివాళ్ళకి రోజులు కావురా నాయనా. అంది బామ్మ.

మరే, మరే – అంతేకాదు. రాధనీ నన్నూ చూసి చిలకా గోరువంకా అంటూ వుండేది. నువ్వు చూస్తేకూడా మెచ్చుకుంటావని అవిడే చెప్పేదిస్మీ బామ్మా.

కాదు మరీ అంది బామ్మ. ఒరేయ్ గోపన్నా రాత్రి మీ నాన్నతో అమ్మతో నే మాట్లాడతా. నీకు ఆ రాధమ్మనీ, ఆ మీసాల పిల్లాడికి సుబ్బలక్ష్మినీ యిమ్మని చెప్తా. చూస్తే ఆ పిల్లాడూ బుద్ధిమంతుడల్లేనే ఉన్నాడు. యిందాక నన్ను పలకరించి బామ్మగారూ కులాసానా అండి అవటా అన్నాడు. వినయం వందనం ఉన్నట్టే ఉన్నాడులే. ఒరే అబ్బీ చూస్తాగా. ఏ జంట ముందు కొడుకుని కంటుందో.

సరే బామ్మా పడుకో కాస్సేపు. అవును కాని... అన్నట్టు బామ్మా! అర్జంటుగా ఓ పదిరూపాయల పావలా అర్ధణా కావాలి. పాఠాల పుస్తకం పెద్దది అమ్మొచ్చింది. అది చదివెయ్యాలి.

పదిరూపాయలే! అంది బామ్మ.

కారు చౌక అన్నమాట. ఆ పైన పావలా అర్ధణా ఉంది చూశావూ? అది టాక్సు. అంటే పన్ను అన్నమాట. సర్కారువాళ్ళు ఒడేసి పుచ్చుకుంటారులే.... నాన్ననే అడుగుదును కాని, చూశావు బామ్మా ఈ పెళ్ళి పేచీ ఒకటొచ్చి పడిందికదూ...

అవున్నాయనా... అవును.... నే యిస్తానుండు అంటూ బామ్మ లేచి పదిరూపాయల పావలా అర్ధణా యిచ్చేసింది. బామ్మా బటాణీలు కొనుక్కుంటా నాకో అర్ధణా ఇయ్యవూ అన్నాడు గోపాలం – నిజాయితీ ఋజువుకి. ముసిముసి నవ్వులతో బామ్మ అణా ఇచ్చేసింది.

మళ్ళీ వచ్చే దీపావళికి మునిమనవణ్ణెత్తాలి అంది బామ్మ నమస్కరించిన గోపాలాన్ని ఆశీర్వదిస్తూ.

ఏడిశావులే బామ్మా అనేశాడు గోపాలం గబుక్కున మీసాలరావు దగ్గిర అలవాటు కొద్ది.

ఔరా! హౌరా ఎంతపొగరు! అంది బామ్మ. గోపాలం నాలిక్కరుచుకున్నాడు. అటు చూస్తే అమ్మవచ్చేస్తోంది గోపన్నా అంటూ. టైములేదు.

హౌరా లేదు కలకత్తా లేదూ పొరపాటైంది. కోప్పడకు బామ్మా! అంటూ తుర్రుమన్నాడు గోపాలరావు.

☆ ☆ ☆

ఎల్. కె. గోపాలరావుకి రాధమ్మనీ, జీవీ మీసాలరావుకి సుబ్బలక్ష్మిని యిచ్చి చెయ్యాలని బామ్మలిద్దరూ గట్టిగా నిశ్చయించారు. అందువల్ల పెద్దలు నిశ్చయించారు. ఫెళ్ళుమంటూ పెళ్ళిళ్ళు జరిగిపోయాయి. గోపాలరావుకి ఠపీమని చెన్నపట్నంలో గుమాస్తాగిరీ వచ్చేసింది. మీసాలరావు వచ్చిన కట్నంతో చెన్నపట్నంలోనే చిన్న వ్యాపారం పెట్టాడు. వారూ వీరూ ఓ యింటిలోనే కాపరం ఉన్నారు. యిల సాటిలేని జంటా అంటూ. దేశమధ్యంలో బామ్మలిద్దరూ మాంచి హుషారుమీద ఉన్నారు. ఇద్దరూ కలసిపోయి లక్షవత్తులూ చేస్తున్నారు. ఊరూ వాడా కులాసాగా వుంది.

☆ ☆ ☆

గోపాలం పట్టపగ్గాలు లేకుండా వున్నాడు. రాధతో రోజులు గోపాలానికి కవిత్వం నేర్పాయి. పెరుగుమీద తొరక కోసం రాధ పెట్టే రభస అతనికి హృదయమంతటి తోనూ నవ్వడం నేర్పింది. కొనతేలిన రాధమ్మ నాసిక అతనికి దేముడి శిల్పచాతురిని బోధపరచింది. రాధమ్మ నిద్రించినపుడు ఆమె నయనాలు అందానికి అర్థాలు చెప్పాయి. రాధమ్మ చూపులు అతనికి ఏం చెప్పేవో చెప్పడం అతనికి తరం కాదు. రాధమ్మ తరం కాదు.

జీవీ మీసాలరావు జీవితభాగస్వామిని సుబ్బలక్ష్మి ముద్దబంతి రథమల్లె బొద్దుగా వుండేది. ఆమె వచ్చాక అతని జీవితం, లోకం నిండుతనంతో నిండిపోయాయి.

☆ ☆ ☆

ఒక శ్రావణ శుక్రవారం సాయంత్రం పేరంటానికి వెళ్ళి యింటికొస్తున్న రాధనీ, సుబ్బలక్ష్మనీ డాబామీద నించున్న గోపాలం, మీసాలం వరుసక్రమంలో చూసి ముగ్ధులై పోయారు.

మన పెళ్ళాలు యెంత బాగున్నాయిరా అన్నాడు మీసాలరావు.

నీ వాక్యం ఏడిసినట్టుంది.

మా ఆవిడ బాగుందనే అందామనుకున్నా నువ్వు దుఃఖపడతావనే బహువచనం...

ఆపేయ్.

నిజంగా వెనక నువ్వన్నట్టు రాధ నా పూర్వజన్మ పుణ్య ఫలంరా అబ్బీ అన్నాడు గోపాలం ఓ నిముషం ఆగి.

నా పెళ్ళాం మాత్రం ఈమధ్య బ్రాటోవరు బాధగా తయారైందిరా. చిన్నప్పుడు నువ్వు సతాయించావు ఇప్పుడిది చెలాయిస్తోంది. స్వతంత్రించి ఓ కూరముక్క కొని ఎరగను ఈనాటివరకూ అన్నాడు మీసాలం.

రాధ, సుబ్బలక్ష్మి గుమ్మంలోకి వచ్చేశారు. గోపాలం క్రిందికి పరుగెత్తాడు. ఒరేయ్ నన్నింక మీసాలూ గీసాలూ అనకురోయ్! మూర్తి అను అంటూ కేక పెట్టాడు మీసాలరావు అనే జీవీమూర్తి.

గోపాలంగారూ అన్నాయి రెండు గొంతుకలు.

త్రుళ్ళిపడ్డాడు గోపాలరావు... అప్పులవాళ్ళు....పొయిట్రీ ప్రోజుగా మారిపోయింది. అక్కడికీ గోపాలరావుగారు బాధపడతాడని, హడలిపోతాడని తెలుసు కాబట్టే, అప్పులవాళ్లు యిద్దరే వచ్చారు. వాళ్ళంతా ఉదయం సాయంత్రం షిఫ్టు పద్ధతిలో వచ్చి అడిగిపోతూ ఉంటారు. గోపాలరావు హృదయం మంచిదే. అప్పు తీర్చిపారెయ్యాలనే సత్సంకల్పం వుందికాని – ఏమిటో, దేనికైనా రోజు రావాలి ఘటన వుండాలి. గోపాలానికి పెళ్ళయిన ఆరునెల్లలోనూ యెక్కడ లేని రాబడీ చాలక, పలుకుబడి పెట్టుబడిగా అప్పులు కుప్పతిప్పలుగా చేసిపారేశాడు......

కష్టంమీద వాయిదావేసి పంపేశాడు ఋణదాతలని.

చూశావా నీ ధర్మమా అని వీళ్ళు నా ప్రాణాలు తీసేస్తున్నారు? అన్నాడు రాధవంక తిరిగి బాధగా.

బాగుందండి. మధ్య నన్నంటూ రెందుకండి?. నేనేం మిమ్మల్ని అప్పు చెయ్యమన్నానా, చేస్తే తీర్చొద్దన్నానా

అబ్బే నువ్వేమి అనలేదు. పీపాల కొద్దీ స్నోలూ, బస్తాలకొద్దీ పౌడర్లూ, బేళ్ళకొద్దీ చీరెలూ....

ఔనౌను టన్నులకొద్దీ సిగరెట్లూ –

ఏదేనా అంటే చీటికీ మాటికీ అదుగో సిగరెట్లంటావు.....

పోన్లెండి నేనేమీ అనను. ఇంట్లోకి పోనివ్వండి వంట చేసుకోవాలి.

వెళ్ళు. నేనేం కట్టేశానా?

రాధమ్మ బయలుదేరింది.

ఏయ్...పిల్లా?

నన్ను పిల్లా అని పిలవకండి.

రాధ చరచర నడిచింది. గోపాలం వెంటబండి, వంటింటి గుమ్మంలో ఆపాడు.

చూడురాధా! బంగారుతల్లీ అంటాను కాని చెప్పేది కొంచెం విను. అప్పులవాళ్లు నన్ను తినేస్తున్నారు. అందుకని నేను నిన్ను తినేస్తున్నాను. దీనికి ఒకటే దారి. నువ్వు తక్షణం – కనీసం దీపావళిలోగా ఒక్క కొడుకుని కనెయ్యాలి.

రాధ చురచుర చూసింది. ఏవిటండీ యీ గోల! మతిపోయిందేవిటి అంది నవ్వు ఆపుకుంటూ.

మా బామ్మకథ తెలుసుగా. బామ్మ మూలాన్నే నిన్ను నేను సంపాదించుకున్నాను. లేకపోతే సుబ్బలక్ష్మి దాపురించేది. దీపావళినాటికల్లా, వాళ్ళకన్నా ముందుగా నువ్వు

మునిమనవణ్ణి అందిస్తే వెయ్యిరూపాయలు లోపాయికారీగా బహూమానం యిస్తానని బామ్మ నాకు చెప్పింది. ఒట్టువేయించుకున్నా. ఆవిడగాని పందెం ఓడిపోతే ఆ తరువాత ఒకడు కాదు వందమంది కొడుకుల్ని కన్నా ఆ డబ్బు యివ్వదు. మా బామ్మ సంగతి నీకు తెలీదు తెలుసా?

నాకు తెలీదని తెలుసుననికూడా తెలుసు లెండి, తప్పుకోండి. ఆకలేస్తోంది వంటచేసుకోవాలి చప్పున అంది రాధ.

రాధమ్మకి బద్ధకం యెక్కువైపోయిందనీ ఒకరోజు పొద్దున్నే గోపాలరావు ఉద్ఘాటించాడు, మీసాలరావూ సుబ్బలక్ష్మి ఉండగా. నిజంగా అబ్బీ. ఆ పూట అన్నం యీ పూటకి బ్రాటోవరు. కూర బ్రాటోవరు. పచ్చడీ పులుసూ బ్రాటోవరు. చప్పగా చల్లారినవి తినలేక చస్తున్నా అని వివరించాడు.

బ్రతుకే బ్రాటోవరు బ్రదరూ అన్నాడు మీసాలరావు గంభీరంగా. మా ఇంటిదీ అలాగే తయారైంది. దానికి కోపం వచ్చినా సరే. ఎదటే చెప్తున్నా. అయ్యో మొగుడు వెధవ తిరిగి తిరిగి వచ్చాడు వేడి వేడి కాఫీ ఇద్దామనికూడా లేదురా. కూచుంటే లేవదు అన్నాడు.

సుబ్బలక్ష్మి, రాధమ్మాకూడా అమాంతం తిరగబడి గయ్యిమనలేదు. తలలు వంచుకున్నారు. పురుషపుంగవులిద్దరూ యీ విషయం చూసీ చూడనట్లుగా వూరుకున్నారు.

☆ ☆ ☆

ఊరుకోలేదు. బోలెడుసిగ్గుపడుతూ ఇంటికి ఉత్తరాలు రాశారు. తక్షణం యేదో ఒక బామ్మనో, అమ్మనో పంపడం మంచిదని సూచిస్తూ.

☆ ☆ ☆

నెల్లాళ్ళ తరవాత గోపాలానికి, రాధమ్మ గర్భవతి అన్న విషయం అధికారరీత్యా ధ్రువీకరించబడి ప్రకటించబడగానే, ఏనుగంత బలం వచ్చేసింది. అప్పులవాళ్ళకి దీపావళి గడువుపెట్టేశాడు నిర్భయంగా. కొత్త అప్పులుకూడా చేశాడు. కావాలిస్తే బామ్మని బయానాగా రెండొందలు అడగవచ్చునని కూడా అనుకున్నాడు. వెంటనే 'పుత్రోత్సాహము తండ్రికి' అనే పద్యం చదివెయ్యబోయి యిప్పుడుకాదు కాబోలు అనుకుని మానేశాడు.

☆ ☆ ☆

గోపాలరావు పుట్టినతరువాత ఇరవై ఆరవదీపావళి నాటికి కులదీపకుడు వెలిశాడు. బామ్మ సంతోషం అవధులు దాటిపోయింది. గుమ్మడిపండంత పాపాయిని చూసిన గోపాలం మళ్ళా పుత్రోత్సాహము తండ్రికి ...... సుమతీ అనే పద్యం చదివెయ్యబోయి, ఇంకా ఇప్పుడప్పుడేగాదులే అనుకుని మళ్ళీ మానేశాడు.

గోపాలం కొడుకు బాలసారెరోజున సుబ్బలక్ష్మి ఎర్రతేలువంటి ఆడపిల్లను ప్రసవించింది. పందెం ఓడినా పరవాలేదులే అంది సుబ్బలక్ష్మి బామ్మ పాపనిచూసిన మీదట.

గోపాలం కొడుక్కి శంకరం అని పేరు పెట్టించారు పెద్దలు. ఆ రోజున అన్నప్రకారం బామ్మ గోపాలానికి వెయ్యి రూపాయిల ముడుపు చెల్లించింది. తక్షణం గోపాలం 'పుత్రోత్సాహము తండ్రికి' అనే పద్యం చదివేశాడు. ఆ రాత్రి రాధమ్మకి ఆ పద్యం నేర్పాడు. రాధా నువ్వు నిజంగా నా పూర్వజన్మ సుకృతఫలానివి. బ్రాటోవరు బాధవి కాదు, అఁ అనేశాడు. రాధ నవ్వింది. ఏంపాపం! మీ బామ్మ ఇవాళ వెయ్యిరూపాయిలు ఇచ్చినందుకా? అంది

కాదుమరీ! నువ్వెంత గొప్పదానివని! సుబ్బలక్ష్మి కన్నా ముందుగా కొడుకుని కన్నావు – నువ్వెంత గొప్పదానివని! అన్నాడు గోపాలరావు

☆ ☆ ☆

నువ్వెంత గొప్పదానివి! అన్నాడు గోపాలరావు కాశీవెళ్ళే రైల్లో బామ్మ పక్కని కూర్చుని.

గోపాలం బామ్మ పందెం గెలిచిన తరువాత సుబ్బలక్ష్మి బామ్మ సుబ్బమ్మగారు లక్షవత్తుల నోమునోచి ఫలం ధారపోసింది. ఇదంతా జరిగేసరికి గోపాలరావు కొడుకు రెండు దీపావళి పండుగలు చూశాడు. సుబ్బమ్మగారు పందెం ప్రకారం గోపాలం బామ్మ సూరమ్మగారిని కాశీ ప్రయాణం చేయించవలసి ఉంది. సూరమ్మగారు బోలెడు ఔదార్యం ప్రదర్శించింది. ఎందుకు వదినా, లక్షవత్తుల నోముఫలం యిచ్చావు అంతేచాలుకాని, కాశీ ప్రయాణానికి ఎవరి ఖర్చు వాళ్ళు పెట్టుకుందాంలే. ఎటొచ్చీ మా గోపన్న మనకి తోడువస్తాడు కాబట్టి వాడిఖర్చు చెరిసగం పెట్టుకుందాం అంది.

సుబ్బమ్మగారు చాలా ఇదైపోయింది. ఏవిఁటో వదినా డబ్బు శాశ్వతమా యేమిటి. అయినా నువ్వెప్పుడూ యింతే లెద్దూ....సరే నీమాట ఎందుకు కాదనాలి? అలాగే కానియ్ అంది.

అంచేత, రాధమ్మనీ పిల్లాడినీ పుట్టింటికి తోలేసి, గోపాలరావు బామ్మ లిద్దరిని వెంటేసుకుని కాశీయాత్ర బయలుదేరాడు.

సుబ్బమ్మగారికి కాస్త కునుకుపట్టనిచ్చి, తన తాలూకు బామ్మని యెడా పెడా పొగిడేశాడు గోపాలం. నువ్వెంత గొప్పదానివని బామ్మా! అన్నాడు.

కాశీ చేరినప్పటినుంచీ గోపాలం మనస్సు రాధమ్మ వైపు పరుగులెత్త సాగింది. బామ్మల సరదాలకి అంతూ పొంతూ కనపడటంలేదు. రాత్రింబవళ్ళు గోపాలానికి కులదీపకుడు కళ్ళముందు ఆడుతున్నాడు.

గోపాలం మనస్సు ఐహికవిషయాలకై పరుగులెడితే బామ్మల ఆశలు ఆముష్మికచింతనతో పరమాత్ముడికోసం అర్రులు చాచాయి. యిద్దరూ కూడా కాశీతో తృప్తిపడక ఉత్తరాదికి పదవోయ్ అన్నారు. మూడుమాసాలు గడిచిపోయాయి.

హఠాత్తుగా గోపాలం బామ్మ జబ్బుపడింది. గోపన్నా! ఇంతదూరంవచ్చాం, కైలాసం దగ్గిరేట. మళ్ళా ఇంటికెళ్ళినా యిక్కడికే రావాలని సాధువులు చెప్పారు. ఇక్కణ్ణించి యిటే వెళ్తా అంటూ బెదిరించింది.

మీకేం పిచ్చా యేమిటే వదినా, అలా మాట్టాడకండి. కుర్రాడు ఝడుసుకుంటాడు. అంది సుబ్బమ్మగారు గుడ్లనీరు కుక్కుకుంటూ.

నాకు మాత్రం పిచ్చెక్కడం నిజం అనుకున్నాడు గోపాలం రాధనీ కొడుకునీ తలుచుకుని. సగం విచారంతోటీ, సగం సరదాకీ గడ్డాలూమీసాలూ పెంచాడు గోపాలం, చేసేదేమీ లేక.

గోపాలం బామ్మ పనీపాటూ లేకుండా మంచానపడి శివుడు, కైలాసం, వినాయకుడూ, నందీ అంటోంది. తీసుకుపోదాం అంటే కదిలే స్థితిలో లేదు. గోపాలం ఇంటికి ఉత్తరం రాశాడు సంగతి వివరిస్తూ.

ఉత్తరం సరిగ్గా అందుతుందో అందదో నేనే స్వయంగా వెళ్ళి మీ నాన్నని పంపుతా బెంగెట్టుకోకు బాబూ అంది సుబ్బమ్మగారు. ఒకరోజు పొద్దున్నే ఆవిడ మూటాముల్లె సర్దేసుకుంది. నన్నిలా వదిలేస్తారా బామ్మగారూ అన్నాడు గోపాలం దీనుడై.

ఎబ్బే. ఎందు కొదిలేస్తా! పిచ్చితండ్రీ! మీ నాన్నని టెలిగరాపుమీద పంపనూ! అంది సుబ్బమ్మగారు – ఆంధ్రదేశపు తైర్థికుల తండా ఆసరా చూసుకుని.

నన్నిలా వదిలేస్తావా బామ్మా అన్నాడు గోపాలం మర్నాడు పొద్దున.... బామ్మకి చాలా ఎక్కువైంది.

నాలుగురోజులకి భీమశంకరంగారు వచ్చేశారు ధుమధుమలాడుతూ.

ఆయన్ని చూడగానే సూరమ్మగారికి పోయిన ప్రాణం లేచివచ్చింది. సుబ్బమ్మ అర్థాంతరంగా వదిలిపోయినందుకు కోపం తెచ్చుకుంది. ఇప్పుడు కాదు కొంచెం పనుంది. మళ్ళొరండి అని చెప్పి యములాళ్ళని పంపేసింది. సుబ్బమ్మగార్ని నలుగురిలోనూ పెట్టి దులిపెయ్యాలని తీర్మానించుకుని, పదరా నాన్నా ఇంటికి అంది.

అంతా ఝూంమని కొంపచేరారు.

☆ ☆ ☆

గోపాలం చెన్నపట్నం బయలుదేరుతుండగా బామ్మ చాటుకి పిలిచి రెండొందల రూపాయలు చేతిలోపెట్టి మునిమనవడికి బట్టలు కుట్టించమంది. జేబులో పెట్టుకుని ఎందుకు బామ్మా ఒద్దు అనేశాడు గోపాలం.

ఏదోనాయనా. నీ కొడుకు పుణ్యమా అని కాశీచూసి రాగల్గాను. ఈ పందేలూ పోట్లాటలూ లేకపోతే నా జన్మలో వెళ్ళేదాన్నిరా? నీ కొడుకే నా పాలిటి దేవుడు. వాడే నా పాపాలు నాశనం చేసిన కుమారస్వామి.... కుమారస్వామి తెలుసుగా తారకాసురుడిని.....

తెమలవోయ్ చెవలాయీ మంతనాలు చాలించి అని భీమశంకరంగారు గావు కేక పెట్టారు వీధిలోంచి.

వస్తా బామ్మా. నా కొడుకు నీ పాపాలు కడిగేసి నట్టే నా అప్పులూ కడిగేశాడు, వస్తా అన్నాడు గోపాలం.

☆ ☆ ☆

పట్టపగ్గాలు లేనంత హుషారుగా చెన్నపట్నంలో తన యింటి గుమ్మం ముందు నిల్చుని తలుపు దబదబ గొట్టాడు. గోపాలరావు, రాధా రారా దాదా రాధా అంటూ.

వచ్చే వచ్చే అని సన్నగా దూరానుండి తియ్యని స్వరం వినిపించింది.

నాలుగుక్షణాలలో తలుపులు తెరుచుకున్నాయి. వారూళ్ళోలేరు మళ్ళీ రండి అంది రాధ.

గోపాలం నవ్వాడు.

హాయ్యో! ఆ మీసాలేమిటే – ఆ గడ్డాలేమిటే – అంటూ తేరుకుని పకపక నవ్వసాగింది రాధ.

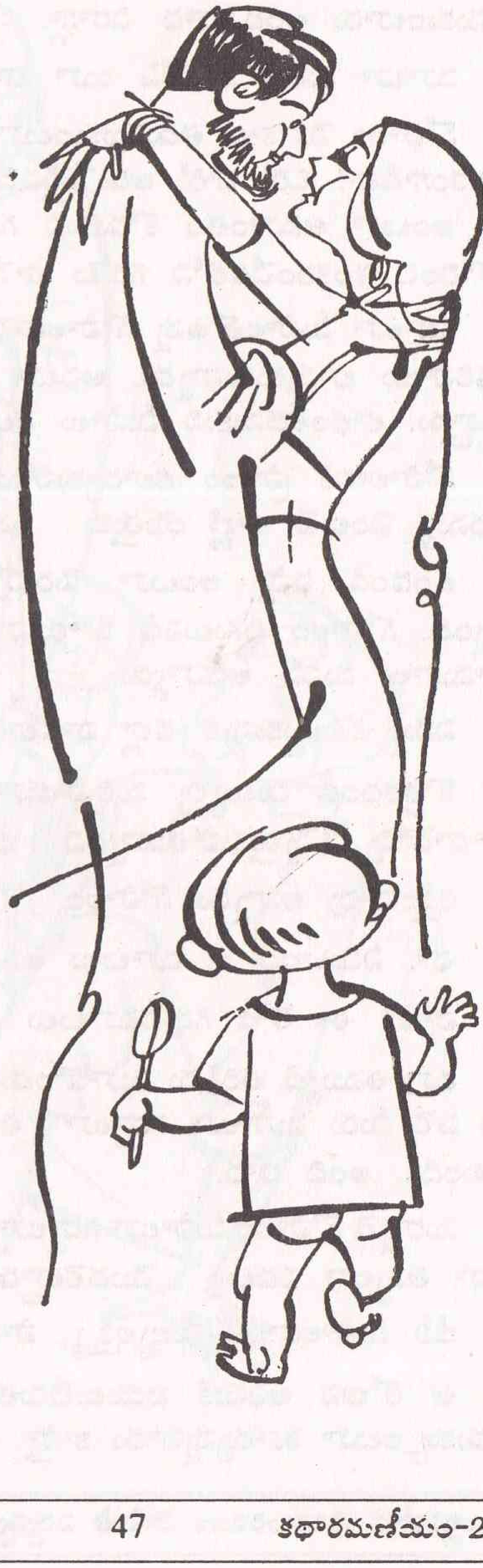

గోపాలానికి అరికాలి మంట నెత్తి కెక్కింది.

నాలుగు నెలలపాటు దేశాంతరాలు తిరిగి అష్టకష్టాలు పడి గడ్డాలూ మీసాలూ పెంచి కొంప చేరితే అలు బిడ్డలిచ్చే స్వాగతం ఇదేనా! బావుందే యెంతో బావుంది. ఆ చాలా బావుంది. రాధా! చాలా బావుంది ఇదీ య్యేన్‌తో బావుంది ఆ....చాలా.

రాధ కంగారు పడింది. ఏవండోయ్. ఆగండి. ఆగండి... ఆగడం చేతకాదా యేమిటి?.... ఇదెక్కడ ఖర్మమ్మా అంది.

గోపాలం ఆగలేకపోయాడు. నిర్విరామంగా, బాగుంది పాట సాగించాడు. రాధ చెంగున ఓ అంగ ముందుకు వేసి తన కరకమలాలతో గోపాలం వదనారవిందాన్ని సముదాయించింది. గోపాలం చల్లబడ్డాడు. రెండు క్షణాల నిశ్శబ్దం. హఠాత్తుగా గోపాలం గావుకేకపెట్టి కిందికి చూశాడు. మూడున్నర అడుగుల క్రింద ఒక చిన్న మానవశాల్తీ ఉంది. దాని చేతిలో పోపుగరిటె ఉంది. ఆ గరిటెతో ఆ శాల్తీ తన మోకాటి చిప్ప విరిగేలా కొట్టిందని గోపాలం చటుక్కున గ్రహించేశాడు.

ఎవడే ఈ వెధవ అని గర్జించాడు.

వాణ్ణే అడగండి అది రాధ కొంచెం చిన్నబుచ్చుకుని.

ఎవర్రా నువ్వూ.

రాడీని.

ఆ.

నేను రాడీని, నువ్వు బూచివి.... వెధవా అన్నాడు.

గోపాలం తుళ్ళిపడ్డాడు. ఆ! అన్నాడు. ఆ! ఆ! అన్నాడు. అక్కడనించి ఆగకుండా ఆ అలు ప్రారంభించాడు.

యిదెక్కడ గోలండీ అంటూ రాధ మళ్ళీ ముందడుగు వేసింది.

రెండు క్షణాలలో గోపాలం మోకాటి చిప్పకి మళ్ళీ దెబ్బతగిలింది. కెవ్వుమన్నాడు గోపాలం ఆ అలు మానేసి.

ష్. ఏవిటండీ ఆ గావుకేకలు? యెవరన్నా వింటే ఖూనీలు జరుగుతున్నా యనుకుంటారు అంది రాధ చిరాగ్గా.

మాటా మంతీ మానేసి యీ బాగోతం బావుంది అంటూ విసుక్కుంది.

గోపాలం మోకాలు తడుముకుంటూ, కుర్రాణ్ణి తేరి చూశాడు. హోరినీ! నువ్వురా! శంకరంగాడివా! ఓరి! హోరి! అడుగేస్తేపడే వెధవాయవి యింతవాడయ్యావురా. ఓరీ! అరి అంటూ అమాంతం కొడుకుని గుర్తుపట్టేసి యెత్తుకున్నాడు. రాధ దూరం ఆలోచించి శంకరంచేతిలోని గరిటె లాగేసింది.

గడ్డాలూ మీసాలతోఉన్న గోపాలరావు మొహాన్ని దగ్గరనుంచి చూడగానే శంకరం హడలిపోయి బావురుమన్నాడు. అవటా గోపాలం ముఖాన రెండుమూడు దెబ్బలు కొట్టాడు. లాభంలేదనుకుని మీసాలు పట్టుకు లాగేశాడు.

గోపాలానికి ప్రాణం జిలార్చుకుపోయింది. అమాంతం కుర్రాణ్ణి కిందపడేశాడు. రాధమ్మ వెంటనే వాణ్ణి యెత్తుకు సముదాయించసాగింది.

ఉండండి వస్తా అంటూ పెరట్లోకివెళ్ళి కొడుకుని సుబ్బలక్ష్మికి ఒప్పగించి వచ్చింది. గోపాలం దిగులుపడి కూర్చున్నాడు. పావుగంటసేపు రాధమ్మ లాలించాక మామూలు మనిషి అయ్యాడు.

నిన్ను ముట్టుకున్నప్పుడల్లా వాడిలాగ కొడితే ఎలాగా మరి?

కొత్తకదండీ మిమ్మల్ని మర్చిపోయాడు. పైగా మీ గడ్డాలు మీసాలూ చూసి, బూచాడొచ్చి నన్నెత్తుకుపోతున్నాడని భయపడ్డాడు అంది రాధ.

రక్షించావు అన్నాడు గోపాలం.

ఛా. ఏమిటండీ ఆ మాటలు అసహ్యంగా.

వాడికి ఈ రాడీ గివుడీమాటలు ఎలా పట్టుబడ్డాయంట.

మా తమ్ముడి తరిఫీదు మూడొంతులూ, మీ మూర్తిగారి శిక్షణ ఒక వంతూనూ, అది సరే మీరు మీసాలూ గడ్డాలూ తీయించెయ్యండి బాబూ వాడి జడుపు సగం పోతుంది... అంది రాధ.

మర్నాడే గోపాలం మీసాలూ గడ్డాలూ తీయించేశాడు. కొడుకుని మంచిచేసుకోడానికి నానా తిప్పలూ పడటం మొదలెట్టాడు. లేకపోతే వాడు దారికిరాడు.

జీవీ మీసాలరావు, సుబ్బలక్ష్మి, పాపా రాజమండ్రి వెళ్ళారు.

ఆ రోజున ఆఫీసుకి బయలుదేరుతూ డ్రెస్ చేసుకున్నాడు గోపాలం. సాక్సు తొడుక్కుంటూ కూర్చున్నవాడు కాస్తా హఠాత్తుగా లేచి, రాధ దగ్గరకువెళ్ళి చెవులు

మెలేసి వెక్కిరించి మళ్ళా వచ్చి కుర్చీలో కూర్చోబోయాడు. దబేల్న కిందపడ్డాడు. రాధమ్మ పకాల్న నవ్వింది. కుర్చీ పక్కకులాగేసిన సుపుత్రుడు నిర్లక్ష్యంగా చూస్తున్నాడు గోపాలం కేసి.

రౌడీ! రాస్కిల్ వెధవా! అన్నాడు గోపాలం, బలం అంతా వుపయోగించి.

నువ్వే రౌడీ బూచాడు వెతవ. రాస్తెల్ అంటూ శంకరం తుర్రునపరుగెత్తి రాధ చెంగుచాటుకి చేరాడు.

బడవా అన్నాడు గోపాలం.

ఎదవా అన్నాడు శంకరం.

ఛఫ్

ఛఫ్

ఏవిటండి మీరు మరీని వాడితో సమానంగా అంది రాధ విసుగ్గా.

గోపాలం మండిపడ్డాడు. ఎప్పుడూ ఆ వెధవని వెనకేసుకొస్తావేం. నేనేదో ద్రోహం చేసినట్లు... తప్పు నాదో వాడిదో తెలియటంలే?

రాధమ్మ విరగబడి నవ్వింది. బావుందండీ నా కిద్దరు పిల్లలన్నమాట? అంది.

రాధ మాటలు గోపాలానికి ముళ్ళలా గుచ్చుకున్నాయి. ఓ మూల చట్ట నొప్పి పెడుతోంది. ఉక్రోషం పట్టలేకపోయాడు. మతి స్థిరం తప్పింది. నవ్వు నవ్వు... అలాగే నవ్వు... నేను నిన్ను యేరికోరి వరించినందుకు మంచి శాస్తిలే, ఛీ... అంటూ చరచర ఆఫీసుకి వెళ్ళిపోయాడు. రాధ నివ్వెరబోయింది, కనీ వినీ యెరగని యీ ధోరణికి...

☆ ☆ ☆

సాయంత్రం గోపాలం ఇంటికొచ్చేసరికి రాధ అలిగి అటు తిరిగి పడుకుంది. వంటింట్లో కెళ్ళాడు. మధ్యాహ్నం వంటఅంతా అలాగే పడిఉంది. రాధ కదల్లేదు. పక్కనే కుర్రాడు పడుకున్నాడు. ఏయ్! అన్నాడు గోపాలం. రాధ పలకలేదు. సరే మాట్లాడకులే అన్నాడు. రాధ మాట్టాడలేదు.

హాల్లో చాపవేసుకు పడుకున్నాడు గోపాలం. ఏడు గంటలయింది. శంకరం నిద్రలేచాడు. అమ్మని పిలిచాడు. పలుకలేదు. మెల్లిగా హాల్లోకి వచ్చాడు. వాడికి భయం పుట్టింది. గోపాలం దగ్గరగా వెళ్ళి ఎదుట నిలుచున్నాడు దిక్కు మొహంతో. గోపాలం ఒక్కక్షణం తేరి చూశాడు, సందేహిస్తూనే చేతులు జాచాడు. శంకరం దగ్గరకు చేరాడు. అక్కున చేర్చుకుని ముద్దుపెట్టుకున్నాడు గోపాలం. ఒక్కసారి ఆనందం పెల్లుబికింది.

ఆకలేత్తోంది అన్నాడు శంకరం.

లోపలికి తీసుకెళ్ళి అన్నం తినిపించాడు. భుజంమీద వేసుకొని జోకొట్టాడు.

ఇద్దరూ హాల్లోనే నిద్రపోయారు.

తెల్లవారింది. రాధ కాఫీచేసి అక్కడపెట్టి, వెళ్ళి పడుకుంది. మాటామంతీ లేదు. గోపాలం ఆఫీసుకి సెలవు పెట్టాడు. దీపావళి మూడు రోజులుంది.

చాలా భయంకరంగా ఉంటుంది ఈసారి దీపావళి అనుకున్నాడు. కుర్రాణ్ణి బజారుకు తీసుకుపోయి ఇడ్డెన్లు పెట్టించాడు. టపాకాయలు గంపెడు కొనేశాడు. అనుకోకుండా కుర్రాడికి తనదగ్గిర చనువైనందుకు ఎంతో సంతోషించాడు. రాధమ్మతో పోట్లాడినందుకు విచారించాడు. తనెంత తొందరపడ్డా సముదాయించే రాధమ్మకి ఈసారి ఇంతకోపం వచ్చింది. రాధకి కోపం రాదు. వస్తే తగ్గడం అతికష్టం అని ఇదివరలో రెండుసార్లు అనుభవంవల్ల తెలుసుకున్నాడు.

మధ్యాహ్నం ఉత్తరం వచ్చింది ఇంటిదగ్గరనుంచి. నువ్వూ, చి॥సౌ॥ రాధమ్మా. చి॥ శంకరం రేపే బయలుదేరి రావలెను– బామ్మ చూడాలని ఆరాటపడుతున్నది.

కాబట్టి, నీ అత్తవారు పిలిచినా ఈ సంగతి చెప్పి ఇక్కడికే రావలెను అని భీమశంకరంగారు వ్రాశారు.

ఉత్తరం శంకరం చేతికిచ్చి రాధగదిలోకి పంపాడు గోపాలం. తను వంటింట్లో కెళ్ళి కాఫీ కుంపటి రాజేశాడు. పదినిముషాల తరువాత రాధమ్మ వచ్చి గుమ్మంమీద నిల్చుంది. చేతిలోని చిన్న సంచిలోనుంచి చీరలు తొంగి చూశాయి. గోపాలం లేచి నుంచున్నాడు మసిబారిన చేతులు పంట్లాంకి రుద్దుకుంటూ.

రాధ చూపులు నేలకి వాల్చింది. మీరు వెళ్ళండి కావలిస్తే నేనూ పిల్లవాడూ మా ఇంటికి వెళ్తాం అంది.

ఐతే నాతో ఎందుకు చెప్పడం అన్నాడు గోపాలం గోడని చూస్తూ.

ఉత్తరం కుర్రాడు తెచ్చి ఇచ్చాడని. మాకూ అభిమానం వుంది అంది రాధ వెనక్కి తిరగబోతూ.

హఠాత్తుగా గోడలు దద్దరిల్లి కప్పు ఎగిరిపోయేటంత శబ్దమైంది. రాధ బావురుమంది. శంకరం కెవ్వుమన్నాడు. గోపాలం తుళ్ళిపడ్డాడు. అటు రాధ ఇటు శంకరం ఒక్కసారిగా గోపాలాన్ని పెనవేసుకున్నారు. రెండు క్షణాలపాటు ముగ్గురూ రాతిబొమ్మలకిమల్లే ఉండిపోయారు.

గోపాలం మెల్లిగా కళ్ళు తెరిచి చుట్టూ చూశాడు. పడిపోయిన కుంపటీ, దూరాన పడిఉన్న కాఫీ గిన్నీ ఆటంబాంబుచెత్తా చాలా కథ చెప్పాయి గోపాలానికి.

రాధ కళ్ళలోకి సూటిగా చూశాడు గోపాలం.

నవ్వుతూ ఏయ్ పిల్లా నన్నెందుకు ముట్టుకున్నావ్? అన్నాడు.

వాణ్ణే అడగండి.

ఎవణ్ణి?

ఇంకెవరు? మీ సుపుత్రుణ్ణి.

అనగనగా ఒక రాధమ్మ

అంతకుముందో గోపాలం.

ఆ తరవాతో పాపాయి.

★ ★ ★